

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ ТА ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:

методичні рекомендації для практичних занять
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
денної форми здобуття вищої освіти

МИКОЛАЇВ
2022

УДК 336.7
Р49

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 20.09.2022 р., протокол № 2.

Укладачі:

Н. М. Сіренко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування. Миколаївський національний аграрний університет.

О. А. Боднар – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування. Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

Д. В. Калнауз – керуючий відділенням «Миколаївське» Миколаївського регіонального управління АТ КБ «ПриватБанк»;

Ю. Ю. Чебан – канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тематичний план дисципліни	6
Рекомендації щодо виконання практичних занять.....	7
Теми та плани практичних занять	8
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. Тема 1. Ринок фінансових послуг ...	8
Тема 2. Поняття фінансового посередництва, його класифікація	12
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. Тема 3. Інституційна структура ринку фінансових послуг	18
Тема 4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг	23
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3. Тема 5. Інфраструктура ринку фінансових послуг	28
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. Тема 6. Фінансові послуги на ринку грошей	33
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5. Тема 7. Фінансові послуги на валютному ринку	39
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6. Тема 8. Фінансові послуги на фондовому ринку	45
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7. Тема 9. Фінансові послуги з управління ризиком.....	51
Тема 10. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг	56
Питання для підсумкового контролю знань	62
Список рекомендованої літератури.....	64

ВСТУП

Мета дисципліни: підготовка магістрів за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», здатних розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з фінансів, банківської справи, страхування, а також у процесі досліджень та/або здійснення інновацій, що характеризується невизначеністю умов і вимог ринкового середовища; формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок управління фінансами за участі фінансових посередників загалом та окремих його сегментів.

Завдання дисципліни: сформувані у здобувачів вищої освіти системного розуміння взаємозв'язків суб'єктів фінансових відносин на ринку фінансових послуг, їх економічної природи та характеру, потреб споживачів у фінансових послугах та можливостей їх задоволення різними фінансовими установами.

Предметом вивчення дисципліни «Ринок фінансових послуг» є: відносини, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними і фізичними особами.

Місце дисципліни в навчальному процесі підготовки магістра. Вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях з економіки підприємства, фінансів, фінансів підприємства, страхування фінансових ринків.

До системи компетентностей належать:

Інт К. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ФК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ФК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК9. Здатність розробляти технічні завдання для проєктування інформаційних систем у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних **програмних результатів** навчання за спеціальністю:

ПРН1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими та управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН4. Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН6. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Модулі курсу			Найменування теми	Розподіл навчального часу			Термін виконання,	Термін контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредит	Сума залікових балів		лекції	практичні	самостійна робота		
Змістовий модуль 1 Теоретичні основи ринку фінансових послуг	1,33	24-43	Тема 1 Ринок фінансових послуг	2	1	4	1,2	2
			Тема 2 Поняття фінансового посередництва, його класифікація	2	1	4	2,3	3
			Тема 3 Інституціональна структура ринку фінансових послуг	2	1	4	3,4	4
			Тема 4 Сегментарна структура ринку фінансових послуг	2	1	4	4,5	5
			Тема 5 Інфраструктура ринку фінансових послуг	4	2	6	6,7	7
Змістовий модуль 2 Фінансові послуги на окремих ринках	1,67	26-57	Тема 6 Фінансові послуги на ринку грошей	4	2	4	8,9	9
			Тема 7 Фінансові послуги на валютному ринку	4	2	4	10, 11	11
			Тема 8 Фінансові послуги на фондовому ринку	4	2	4	12, 13	13
			Тема 9 Фінансові послуги з управління ризиком	4	1	6	14, 15	14
			Тема 10 Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг	2	1	6	14, 15	15
Всього	3	60-100		30	14	46	x	x

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Перед виконанням практичної роботи здобувачеві вищої освіти необхідно опрацювати рекомендовані літературні джерела, починаючи із законодавчої та нормативної бази, які стосуються поставлених у завдань і відповідного варіанта практичної роботи питань.

Далі слід детально вивчити матеріал за даною темою викладений у рекомендованих підручниках, навчальних посібниках та додаткової літератури, в тому числі періодичній, зібрати фактичний матеріал, якщо цього вимагає зміст, глибоко з'ясувати питання і тільки після цього приступити до виконання практичної роботи.

При вирішенні задач потрібно дотримуватися такого порядку:

1. Оволодіти основним змістом теми, використовуючи рекомендовану літературу та конспект відповідної лекції.
2. Ознайомитись з умовами завдання, продумати методику вирішення задачі.
3. Виконати рішення, дотримуючись його логічної послідовності та пояснюючи хід виконання розрахунків. При необхідності результати розрахунків внести до відповідних таблиць;
4. Проаналізувати отримані результати, сформулювати висновки, що пояснюють їх економічний зміст.

ТЕМИ ТА ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема 1. Ринок фінансових послуг (1 год.)

Мета: засвоєння здобувачами вищої освіти понять послуга та фінансова послуга, особливостей їх надання на ринку.

Питання для опитування:

1. Передумови виникнення ринку фінансових послуг.
2. Рух фінансових потоків в економіці та значення ринку фінансових послуг для економічного розвитку.
3. Поняття «послуга» та «фінансова послуга». Види фінансових послуг.
4. Сутність та структура ринку фінансових послуг.

Додаткові питання:

1. З'ясуйте зміст понять «фінансова операція», «фінансова послуга», «фінансовий продукт».
2. У чому полягають особливості фінансової послуги?
3. Яка відмінність між фінансовою операцією та фінансовою послугою?
4. Які основні види послуг включено до портфеля фінансових послуг різних фінансових посередників?
5. Як класифікують фінансові послуги залежно від особливостей їх надання клієнтам?
6. Які послуги належать до прямих і непрямих?
7. Відмінність між поняттями «фінансова послуга» та «фінансовий продукт»?
8. Що таке прийнятність фінансової послуги (продукту)?
9. У чому полягає сутність ринку фінансових послуг?

Ключові слова: *ринок фінансових послуг, грошовий потік, фінансова глобалізація, ринок, послуги.*

Keywords: *financial services market, cash flow, financial globalization, market, services.*

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Ринок фінансових послуг» рекомендується опрацювати наступні літературні джерела:

- основні [1- 20];
- додаткові [1; 4 - 11].

Практичні завдання:

Завдання 1.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

№	Назва	№	Визначення
1	послуга	А	сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг
2	фінансова послуга	Б	підприємницька діяльність, направлена на задоволення потреб інших осіб, за винятком діяльності, що здійснюється на основі трудових правовідносин
3	фінансові активи	В	облік прав на цінні папери та інші фінансові інструменти
4	ринки фінансових послуг	Г	юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного реєстру у порядку, встановленому законом
5	послуги депозитаріїв і реєстродержателів	Д	операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів
6	фінансова установа	Е	кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів

Тестові завдання:

1. Який нормативно-правовий документ регулює діяльність на ринку фінансових послуг:

- а) ЗУ «Про банки і банківську діяльність»;
- б) ЗУ «Про фондовий ринок та фондову біржу»;
- в) ЗУ «Про фінансові активи»;
- г) ЗУ «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

2. Операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законом, і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів, це:

- а) фінансовий ринок;
- б) фінансовий посередник;
- в) фінансові послуги;
- г) фінансовий менеджмент.

3. Купівля права на вимогу боргу це:
- а) форфейтинг;
  - б) факторинг;
  - в) лізинг;
  - г) переказ коштів.
4. Результат виконання операцій з фінансовими активами це –
- а) фінансовий продукт;
  - б) фінансова послуга;
  - в) банківська операція;
  - г) операції з іпотечними активами.
5. Фінансовий продукт це –
- а) форма надання фінансових послуг;
  - б) об'єкт ринку фінансових послуг;
  - в) суб'єкт ринку фінансових послуг;
  - г) засіб надання фінансових послуг.
6. Принцип фінансового ринку це:
- а) основні завдання кожного сегменту ринку, що забезпечують його розвиток;
  - б) основні правила, за якими відбувається побудова кожного сегменту ринку;
  - в) основні завдання побудови реального фінансового ринку;
  - г) основні правила, за якими відбувається побудова реального й ефективного фінансового ринку.
7. Які функції виконує фінансовий ринок:
- а) загальні і специфічні;
  - б) основні і другорядні;
  - в) загальні і другорядні;
  - г) основні і специфічні.
8. Які основні принципи визначені у Правилах Української фондової біржі:
- а) цілісність і точність;
  - б) цілісність і прозорість;
  - в) точність і прозорість;
  - г) прозорість і достовірність.
9. Яка країна, на думку експертів, має найпрозоріший фінансовий ринок:
- а) Росія;
  - б) Білорусія;
  - в) США;

г) Канада.

10. Ознаки ринку фінансових послуг:

- а) сфера взаємодії фінансових посередників та інших учасників ринку;
- б) здійснення операцій з фінансовими активами;
- в) наявність укладених угод;
- г) всі відповіді вірні.

11. Фінансові послуги, що надаються фізичними та юридичними особами, які є власниками та користувачами фінансових активів, а також операції з фінансовими активами, що здійснюються за проханням третіх осіб:

- а) Суб'єкти РФП;
- б) Об'єкти РФП;
- в) Інструменти РФП;
- г) Фінансові активи РФП.

12. Власники фінансових ресурсів є:

- а) Суб'єктами РФП;
- б) Об'єктами РФП;
- в) Інструментами РФП;
- г) Фінансовими активами РФП.

13. Акумуляція тимчасово вільних заощаджень населення, бізнесу, державних органів та перетворення їх у позичковий та інвестиційний капітал це:

- а) Ознака РФП;
- б) Інструмент РФП;
- в) Функція РФП;
- г) Предмет РФП.

14. Становлення ринку фінансових послуг в Україні розпочалося з прийняття Закону України:

- а) «Про ринок фінансових послуг»;
- б) «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»;
- в) «Про фінансове посередництво»;
- г) «Про цінні папери і фондову біржу».

15. П'ятий етап формування РФП характеризується:

- а) введенням національної грошової одиниці;
- б) прийняттям нормативно-правових актів, що регулюють ринок фінансових послуг;
- в) зміною кон'юнктури фінансового ринку;
- г) процесом створення спільних і малих підприємств.

16. Яка головна відмінність між сегментами фінансового ринку:

- а) товаром виступають різні фінансові активи;
- б) товаром виступають гроші;
- в) товаром виступають акції;
- г) товаром виступають цінні папери.

17. Залежно від механізму нарахування доходу фінансові інструменти поділяють на:

- а) інструменти з фіксованим доходом;
- б) інструменти з плаваючим доходом;
- в) інструменти з фінансовим і плаваючим доходом;
- г) не поділяються.

18. Валюта, в якій здійснюються виплати фінансових активів:

- а) конвертована;
- б) валюта платежу;
- в) у доларах США;
- г) у євро.

19. Різноманітні фінансові документи, які обертаються на ринку, мають грошову вартість і за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку це:

- а) інструменти позики;
- б) інструменти власності;
- в) фінансові інструменти;
- г) вірної відповіді немає.

Тема 2. Поняття фінансового посередництва, його класифікація (1 год.)

Мета: дослідити перелік учасників (посередників) на ринку фінансових послуг.

Питання для опитування:

1. Склад суб'єктів ринку фінансових послуг. Переваги фінансового посередництва.

2. Види та функції фінансових посередників на ринку фінансових послуг. Характеристика основних послуг фінансових структур.

3. Зарубіжний досвід фінансового посередництва.

Додаткові питання:

1. Які зміни на фінансовому ринку вплинули на розвиток теорії

фінансового посередництва?

2. Розкрийте зміст процесу трансформації активів.
3. У чому полягає особливий характер фінансового посередництва?
4. Розкрийте зміст трансформаційного та інформаційного підходів у теорії фінансового посередництва.
5. Охарактеризуйте особливості концепції "фінансового посередництва як делегованого моніторингу".
6. З'ясуйте особливості підходів до визначення ролі фінансових посередників в економічній системі.
7. Визначте зміст поняття фінансової інноваційної спіралі.
8. Чому фінансові інновації сприймаються як центральна ланка фінансового посередництва?

Ключові слова: фінансові посередники, банк, небанківська фінансова установа, установа.

Keywords: financial intermediaries, bank, non-bank financial institution, institution.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Поняття фінансового посередництва, його класифікація» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [1- 20];
- додаткові [2-12].

Практичні завдання:

Завдання 2.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

№	Назва	№	Визначення
1	учасники ринків фінансових послуг	А	випуск та розміщення цінних паперів нової емісії, яке відбувається за сприяння комісіонерів (брокерів).
2	депозитні інститути	Б	установи, які залучають кошти на депозити та надають кредити клієнтам і учасникам (комерційні та ощадні банки, інші ощадні та кредитні установи)
3	договірні ощадні інститути	В	установи, які у процесі своєї діяльності здійснюють довготермінове накопичення капіталів клієнтів (учасників) з метою здійснення згодом виплат цільового характеру на користь таких клієнтів (учасників), (страхові компанії зі страхування життя, пенсійні фонди)
4	інвестиційні посередники	Г	установи, діяльність яких полягає у об'єднанні коштів індивідуальних інвесторів (клієнтів), та розміщення цих коштів у різноманітних фінансових активах з метою отримання

			прибутку
5	непряме первинне розміщення	Д	організатори торгівлі (біржі та організаційно оформлені позабіржові торговельно-інформаційні системи) та добровільні об'єднання професійних учасників фондового ринку
6	послуги з андеррайтингу	Е	спеціалізовані організації, покликані здійснювати незалежний контроль за достовірністю інформації, яку оприлюднюють учасники фондового ринку
7	дилери	Є	юридичні особи та фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які відповідно до закону мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України, та споживачі таких послуг
8	інститути довірчого управління	Ж	сукупність механізмів довготермінових та короткотермінових вкладень індивідуальних інвесторів
9	саморегулівні організації	З	організація передплати на цінні папери або їх реалізація в інший спосіб
10	розрахунково-клірингові установи	І	фінансові установи, які здійснюють формування інвестиційних портфелів за власний рахунок і на власний ризик; проводять комерційну діяльність з цінними паперами чи іншими фінансовими інструментами (борговими зобов'язаннями, вираженими у відмінній від цінних паперів формі)
11	аудитори	Й	фінансові установи, які здійснюють управління індивідуально визначеними капіталами конкретних контрагентів
12	цілісний механізм фінансового посередництва	К	установи, які здійснюють платежі по операціях у межах ринку цінних паперів

Тестові завдання:

1. Дайте визначення фінансового посередництва:
  - а) фінансове посередництво — сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів і внесків до бюджету і державних цільових фондів, які діють у встановленому законом порядку;
  - б) посередництво — діяльність держави, спрямована на визначення напрямів сприятливих фінансових інвестицій;

в) фінансове посередництво — це діяльність з акумуляції та перерозподілу наявного у суспільстві вільного капіталу та реалізації фінансових операцій, що супроводжують ці процеси;

г) фінансове посередництво — є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

2. Скільки виділяють періодів формування фінансового посередництва?

- а) 4,
- б) 1,
- в) 2,
- г) 3.

3. Вкажіть головні завдання фінансового посередництва:

а) забезпечення ефективного зведення заощадників і позичальників та надання їм на вигідних умовах основних видів послуг спрямованих на зменшення ризику і збільшення ліквідності;

б) здійснення контролю за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою, вчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, установлених законодавством;

в) запобігання злочинам та іншим правопорушенням, віднесеним законом до компетенції податкової міліції, розкриття, припинення, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;

г) надання комерційним банкам кредитів, що мають на меті підтримку стабільності банківської системи та розширення її кредитних можливостей.

4. Хронологічно виділяють такі періоди формування фінансового посередництва:

- а) 1970р.; 1975р.; 1980р.
- б) 1970р.; 1980р.; 1990р. – теперішній час;
- в) 1960р.; 1980р.; 1990р. – теперішній час;
- г) 1970р.; 1975р.; 1985р.

5. Дослідження специфіки діяльності фінансових посередників у 70-х роках ХХ ст. здійснювалися в межах двох теоретичних підходів:

- а) функціонального та портфельного;
- б) трансакційного та інформаційного;
- в) виробничого та банківського;
- г) посередницького та балансового.

6. Однією з функцій фінансового посередництва є:

- А) забезпечити комерційні організації коштами;
- б) збільшення вартості фінансових операцій;
- в) зниження ефективності використання грошових коштів інвестору та зниження ризиків;
- г) організація процесу реалізації фінансових активів.

7. Види фінансових посередників:

- а) комерційні банки, страхові та лізингові компанії, фінансові супермаркети;
- б) тільки державні фінансові установи;
- в) ломбарди, пенсійні фонди, біржі;
- г) інвестиційні компанії та не фінансові установи.

8. Фінансовий посередник – це...:

- а) юридична особа, яка без ліцензії займається наданням різних видів фінансових послуг;
- б) консультант з вибору напряму інвестування вільних коштів громадян;
- в) юридична особа, що на підставі ліцензії (дозволу) здійснює визначену законодавством комерційну (інвестиційні фонди та інвестиційні компанії), представницьку (довірчі товариства) або посередницьку (торговці цінними паперами, комерційні банки) діяльність стосовно обігу приватизаційних паперів, або філія цієї юридичної особи;
- г) посередник при укладанні угод між продавцем і покупцем, страхувальником і страховиком, судновласником і фрахтувальником без наявної у нього ліцензії.

9. Фінансовий супермаркет – це...:

- а) об'єднання всіх фінансових установ;
- б) установа, що спеціалізується на одній фінансовій послугі;
- в) банк, розташований в будівлі супермаркету;
- г) установа, що надає клієнтам широкий спектр фінансових послуг.

10. Головною метою створення фінансових супермаркетів є:

- а) збільшення прибутку за рахунок впровадження перехресних продажів фінансових продуктів;
- б) одержання максимально прибутку від одного фінансового продукту;
- в) акумуляція вільних коштів без подальшого їх використання;
- г) збільшення прибутку за рахунок співпраці з іноземними компаніями.

11. Фінансове посередництво поділяється на:

- а) іпотечне та кредитне;
- б) банківське та не банківське;
- в) позичкове та власне;
- г) інвестиційне та не банківське.

12. Банк – це...

А) юридична особа, яка залучає кошти клієнтів під певні зобов'язання і сплачує цим клієнтам визначену суму коштів у разі настання страхового випадку;

б) спеціалізована кредитна установа, яка надає тільки короткотермінові позики під заставу особистого майна позичальника;

в) кредитно-фінансова установа, яка здійснює грошові розрахунки, акумулює грошові кошти та інші цінності, надає кредити та здійснює інші послуги за фінансовими операціями;

г) всі відповіді вірні.

13. Банки виконують дві функції:

а) досягнення ефективних інвестицій та контроль за ними;

б) накопичувальну та забезпечення домінації заощаджень;

в) контролюючу та захисну;

г) емісійну та трансформаційну.

14. Не банківські фінансово-кредитні посередники – це...

А) фінансові посередники, діяльність яких не пов'язана з діяльністю на фінансовому ринку;

б) не фінансові посередники, діяльність яких пов'язана з консультаційними послугами;

в) філії банків;

г) всі відповіді вірні.

15. За відповідністю законодавству не банківські фінансово-кредитні посередники бувають:

а) тільки легальні;

б) легальні та не легальні;

в) тільки не легальні;

г) легальні та ті, що зазначені в законодавстві.

16. З територіальною ознакою не банківські фінансово-кредитні посередники бувають:

а) місцеві та державні;

б) місцеві, регіональні, закордонні;

в) місцеві, регіональні, державні;

г) місцеві та регіональні.

17. В скільки етапів створюються фінансові установи:

а) в 5 етапів;

б) в 4 етапи;

в) в 2 етапи;

г) в 3 етапи.

18. До суб'єктів вторинного фінансового моніторингу відносять:
- а) Верховна Рада України, НБУ;
  - б) НБУ, Національна комісія фінансових послуг, національна комісія з цінних паперів і фондового ринку;
  - в) Кабінет Міністрів України, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку;
  - г) Державна аудиторська служба України.

19. Чи можуть надаватися фінансові послуги на фінансову ринку без відповідної ліцензії на відповідний вид послуг?
- а) так, за дозволом НБУ;
  - б) тільки послуги пов'язані з кредитами;
  - в) так;
  - г) ні.

20. До суб'єктів первинного фінансового моніторингу належать:
- а) банки, страхові та інші фінансові установи, клірингові установи, біржі, учасники ринку цінних паперів;
  - б) НБУ та інші банки;
  - в) Національна комісія з цінних паперів і всі учасники ринку цінних паперів;
  - г) банки, страхові та інші фінансові установи, клірингові установи, біржі та НБУ.

Практичне заняття № 2

Тема 3. Інституційна структура ринку фінансових послуг (1 год.)

Мета: розглянути, які основні інститути та інституції функціонують на ринку фінансових послуг та які їх особливості діяльності.

Питання для опитування:

1. Банки як суб'єкти ринку фінансових послуг.
2. Небанківські фінансові інститути як суб'єкти ринку фінансових послуг.

Додаткові питання:

1. У чому полягає сутність інституційної структури ринку фінансових послуг?
2. Що належить до фінансових інститутів?
3. Елементи інституційної інфраструктури ринку фінансових послуг.
4. Класифікація банківських установ.

5. Які види небанківських кредитних установ функціонують на ринку фінансових послуг?

6. Які види небанківських фінансових установ функціонують на ринку фінансових послуг?

7. Особливості організаційно-правових аспектів діяльності ломбардів.

8. У чому особливість організації діяльності кредитних спілок?

9. Особливості створення кредитних спілок в Україні.

10. Хто може надавати послуги з лізингу?

11. Типи недержавних пенсійних фондів та професійні учасники ринку фінансових послуг, які співпрацюють з НПФ?

12. Сутність і класифікація інститутів спільного інвестування.

13. Охарактеризуйте установи, що надають послуги із залучення коштів фізичних і юридичних осіб в управління з метою фінансування будівництва житла.

Ключові слова: фінансові послуги, небанківські установи, кредитні установи, кредит, ринок.

Keywords: financial services, non-bank institutions, credit institutions, credit, market.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Інституційна структура ринку фінансових послуг» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

– основні [1- 20];

– додаткові [2; 3; 12].

Практичні завдання:

Завдання 3.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 3

Таблиця 3

№	Назва	№	Визначення
1	банківська система	А	придбання банком або спеціалізованою компанією грошових вимог постачальника до покупця та їх інкасація за певну винагороду
2	банк	Б	форма залучення капіталу, що передбачає переведення у штат кадрового агентства співробітників підприємства, які потім наймаються для виконання тих самих робіт
3	комерційний банк	В	форма залучення капіталу, що передбачає виробництво продукції з давальницької сировини
4	іпотечний банк	Г	фінансово-кредитних відносин, що передбачає виписку покупцем комплексу векселів на суму, рівну вартості товару плюс відсотки за кредит, який ніби надається покупцеві продавцем
5	інвестиційний банки	Д	фінансування шляхом перетворення неліквідних активів у високоліквідні папери
6	будівельний ощадний банк	Е	організаційна сукупність різних видів банків у їх взаємозв'язку, яка існує в тій чи іншій країні в цілком визначений історичний період

7	форфейтинг	Є	банк, який займається довгостроковим кредитуванням житлового будівництва
8	факторинг	Ж	який займається мобілізацією довгострокового позичкового капіталу шляхом випуску боргових зобов'язань та розміщенням його в цінні папери корпорацій та держави
9	франчайзинг	З	банк, який виконує повний набір базових банківських операцій та єдиною метою має одержання максимального прибутку
10	толінг	І	банк, який займається довгостроковим кредитуванням житлового будівництва під заклад земельних ділянок (іпотеки), іншими довгостроковими позичками під заклад нерухомості
11	секьюритизація активів	Й	установа, яка створена для залучення грошових коштів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення, платності і терміновості
12	аутстафінг	К	фінансово-економічні відносини, що полягають в наданні однією стороною іншій прав на використання певних нематеріальних активів і комплексу специфічних послуг, пов'язаних із цими правами, в обмін на разову грошову винагороду та/або періодичні грошові виплати (роялті) на засадах партнерства та взаємовигідних умовах

Завдання 3.2. На основі кейсу, проаналізуйте особливості функціонування ринку фінансових послуг в Україні.

Тестові завдання:

1. Сукупність окремих складових ринку фінансових послуг, фінансові операції на яких здійснюються визначеними видами фінансових установ – це:

- а) сегментарна структура ринку фінансових послуг;
- б) інституційна структура ринку фінансових послуг;
- в) функціональна структура ринку фінансових послуг;
- г) територіальна структура ринку фінансових послуг.

2. Які дві складові об'єднує в собі інституційна структура ринку фінансових послуг?

а) ринок банківських послуг і ринок фінансових послуг небанківських фінансових установ;

б) ринок банківських послуг і ринок фінансових послуг компаній з управління активами;

в) ринок банківських послуг і ринок фінансових послуг страхових компаній;

г) ринок фінансових послуг фінансових компаній і ринок фінансових послуг суб'єктів господарювання, що за своїм статусом не є фінансовими установами.

3. Який державний орган здійснює регулювання діяльності ринків фінансових послуг?

- а) Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України;
- б) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Національний банк України.

4. Правила, норми фінансового права та установи, які збирають кошти окремих осіб та інвестують або надають їх у позику належать до:

- а) інституційних одиниць;
- б) інститутів інфраструктури;
- в) фінансових одиниць;
- г) фінансових інститутів.

5. Згідно з міжнародним стандартом Системи національних рахунків до фінансових корпорацій в Україні належать інституційні одиниці, що спеціалізуються на фінансових послугах та мають:

- а) два рівні поділу;
- б) три рівні поділу;
- в) чотири рівні поділу;
- г) не мають поділу.

6. Найбільший обсяг фінансових послуг в Україні надають:

- а) страхові компанії;
- б) лізингові компанії;
- в) банківські установи;
- г) ломбарди.

7. Скільки рівнів має банківська система в Україні?

- а) два рівні;
- б) три рівні;
- в) чотири рівні;
- г) п'ять рівнів.

8. Банкам забороняється діяльність у сфері:

- а) торгівлі цінними паперами;
- б) матеріального виробництва;
- в) андеррайтингу;
- г) депозитарної діяльності.

9. Банк є спеціалізованим у разі, якщо:

- а) більше 50 відсотків його активів є активами одного типу;
- б) більше 50 відсотків його активів є активами різних типів;
- в) близько 50 відсотків його активів є активами одного типу;
- г) більше 60 відсотків його активів є активами одного типу.

10. Банківське об'єднання, до складу якого входять виключно банки. Материнському банку має належати не менше, ніж 50 відсотків акціонерного (пайового) капіталу або голосів кожного з інших учасників, які є його дочірніми банками. Мова йде про:

- а) Банківську холдингову групу;
- б) Банківську корпорацію;
- в) Фінансову холдингову групу;
- г) Банківський кооператив.

11. Скільки рівнів має система пенсійного забезпечення в Україні?

- а) два рівні;
- б) три рівні;
- в) чотири рівні;
- г) п'ять рівнів.

12. Фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів, фізичним особам готівкою, або у безготівковій формі за рахунок власних або залучених коштів під заставу майна, на визначений строк і під відсоток – це:

- а) Кредитна спілка;
- б) Лізингова компанія;
- в) Ломбард;
- г) Факторингова компанія.

13. Добровільність вступу та свобода виходу – це принцип діяльності:

- а) Ломбарду;
- б) кредитної спілки;
- в) каси взаємної допомоги;
- г) лізингової компанії.

14. До небанківських кредитних інститутів належать:

- а) страхові компанії;
- б) пенсійні фонди;
- в) інвестиційні фонди;
- г) каси взаємної допомоги.

15. Які фінансові посередники спеціалізуються на купівлі права на вимогу боргу?

- а) інвестиційні фонди;
- б) факторингові компанії;
- в) клірингові установи;
- г) каси взаємної допомоги.

16. Виділити чинники, які визначають значення інфраструктури:

- а) організовує ділові відносини;
- б) спрощує юридичний та екологічний контроль;
- в) сприяє реалізації учасниками ділової практики;
- г) усі відповіді правильні.

17 Ринкова інфраструктура — це :

- а) підсистема ринкової економічної системи;
- б) сукупність елементів, які забезпечують функціонування взаємозв'язків між господарюючими суб'єктами;
- в) підсистема, яка оптимізує рух товарно-грошових потоків і носить не обслуговуючий, а забезпечуючий характер щодо всієї економіки країни;
- г) усі відповіді правильні.

18 Інституційний елемент інфраструктури РФП формують:

- а) кредитна, митна та емісійна системи;
- б) торгові палати, банківські установи;
- в) біржі, аукціони, ярмарки;
- г) усі відповіді правильні.

19 Інформаційний елемент інфраструктури РФП формують:

- а) система страхування;
- б) знання, дані, відомості;
- в) процеси, які використовують для передавання інформації;
- г) банківська система.

20 За рівнем функціонування розрізняють інфраструктуру:

- а) виробничу;   б) соціальну;
- в) галузеву;   г) регіональну і галузеву.

Тема 4. Сегментарна структура ринку фінансових послуг (1 год.)

Мета: розглянути поділ ринку фінансових послуг за сегментами.

Питання для опитування:

1. Поняття інвестиційного ринку і характеристика його видів.
2. Види та функції інститутів спільного інвестування.
3. Управління портфелем фінансових інвестицій.

Додаткові питання:

1. Якою є структура ринку фінансових послуг за організаційною ознакою?
2. У чому полягає сутність сегментації ринку фінансових послуг?
3. У чому полягає сутність ринку банківських послуг?
4. Які види послуг надаються на ринку банківських послуг?
5. Які є види банківських послуг за традиційністю операцій?
6. Види та особливості кредитних послуг банків.
7. Які види послуг надаються на ринку комерційних послуг з цінних паперів.
8. Навести характеристику ринку інвестиційних послуг.
9. Дати характеристика ринку фінансових послуг з лізингу.
10. Які види послуг надаються на ринку фінансових послуг ломбардів?
11. Які види послуг надаються на ринку страхових послуг?
12. Що таке лізинг, його види?
13. Ознаки фінансового лізингу та лізингові платежі.
14. Якими були умови становлення та розвитку ринку ломбардних послуг в Україні?

Ключові слова: грошовий ринок, валютний ринок, ринок позик, фондовий ринок, страховий ринок.

Keywords: money market, currency market, credit market, stock market, insurance market.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Сегментарна структура ринку фінансових послуг» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [1- 20];
- додаткові [1; - 12].

Практичні завдання:

Завдання 4.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 4
Таблиця 4

№	Назва	№	Визначення
1	інвестиційний фонд відкритого типу	А	диверсифікований фонди закритого типу, що здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів власного випуску та активи яких більше ніж на 50% складаються з корпоративних прав та цінних паперів, що не котируються на торгах фондової біржі або торговельно-інформаційної системи
2	інвестиційний фонд закритого типу	Б	обґрунтування і реалізацію управлінських рішень, що забезпечують підтримання цільової інвестиційної спрямованості сформованого портфеля за параметрами його доходності, ризику і ліквідності шляхом ротації окремих його інструментів

3	фондом інтервального типу	В	активи, що належать інвесторам за правом спільної часткової власності, перебувають в управління компанії з менеджменту активів та обліковуються нею окремо від результатів її господарської діяльності
4	венчурний фонд	Г	передбачає підбір до інвестиційного портфеля боргових цінних паперів з періодом обігу, в рамках якого відсоткова ставка на фінансовому ринку прогнозується незмінною
5	корпоративний інвестиційний фонд	Д	фонд, який (або компанія з управління його активами) бере на себе зобов'язання на вимогу інвесторів викупити цінні папери, емітовані цим фондом (або компанією з управління його активами), протягом обумовленого у проспекті емісії строку (але не рідше одного разу на рік)
6	пайовий інвестиційний фонд	Е	фонд, який (або компанія з управління його активами) бере на себе зобов'язання в будь-який час на вимогу інвесторів викупити цінні папери, емітовані цим фондом (або компанією з управління його активами)
7	оперативне управління реструктуризацією інвестиційного портфеля	Є	інститут спільного інвестування, який створюється у формі відкритого акціонерного товариства і здійснює виключну діяльність зі спільного інвестування
8	імунізація інвестиційного портфеля	Ж	фонд, який (або компанія з управління його активами) не бере на себе зобов'язання викуповувати цінні папери, емітовані цим фондом (або компанією з управління його активами) до моменту його реорганізації чи ліквідації

Завдання 4.2. Проведіть порівняльний аналіз діяльності банку у різних сегментах ринку фінансових послуг.

Тестові завдання:

1. Залежно від спрямованості діяльності фінансових посередників ринок фінансових послуг може бути представлений як:

- а) ринок фінансових послуг банків і небанківських установ;
- б) ринок фінансових послуг банків і страхових компаній;
- в) ринок фінансових послуг брокерських і лізингових фірм;
- г) ринок фінансових послуг юридичних і фізичних осіб.

2. Юридична особа, яка правочинна контролювати власні фінансові ресурси: володіти активами та пасивами, брати на себе зобов'язання,

займатися господарською діяльністю і укласти угоди з іншими юридичними особами – це:

- а) інституційна одиниця;
- б) небанківська фінансова установа;
- в) банківська фінансова установа;
- г) НБУ.

3. Сегментація ринку фінансових послуг – це:

- а) класифікація потенційних споживачів фінансових послуг згідно їх вимог до розвитку фінансового ринку;
- б) визначення оптимальної структури ринку фінансових послуг за часовими та інституційними ознаками;
- в) розміщення банками власних та запозичених коштів з метою отримання доходу та забезпечення своєї ліквідності;
- г) визначення клієнтської бази відносно галузей, а також раціональності співвідношення діючої структури клієнтів в плані ринкової привабливості.

4. Визначення оптимальної структури ринку фінансових послуг за часовими та інституційними ознаками – це:

- а) структуризація;
- б) сегментація ринку фінансових послуг;
- в) доступу до фінансових послуг;
- г) надання та отримання фінансових послуг.

5. Згідно загальної сегментація фінансового ринку «вклади в банк» варто віднести до:

- а) відповідно форм зберігання заощаджень;
- б) за принципом повертання;
- в) за формою організації;
- г) класифікація за територіальною ознакою.

6. Скільки виділяють інституційних секторів економіки в Україні?

- а) п'ять;
- б) чотири;
- в) три;
- г) шість.

7. До якого сектора економіки відносять страхові корпорації та пенсійні фонди?

- а) фінансових корпорацій;
- б) загального державного управління;
- в) нефінансових корпорацій;
- г) некомерційних організацій;

8. Потреба забезпечення максимально широкого охоплення населення фінансовими послугами отримала назву

- а) фінансової інклюзивності;
- б) фінансової піраміди;
- в) фінансової повноти;
- г) поглибленість фінансування.

9. Грошовий (монетарний) ринок – це:

а) система економічних відносин, що забезпечує взаємодію попиту і пропозиції на гроші як специфічний товар та їх взаємне врівноваження.

б) сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо випуску, розміщення та обігу цінних паперів. Цей ринок є багатофункціональною системою, яка забезпечує акумулювання капіталу для інвестицій у виробничу і соціальну сфери, сприяє підвищенню доходів учасників ринку за рахунок володіння і вільного розпорядження цінними паперами;

в) система економічних відносин, що забезпечує акумуляцію та перерозподіл позикового капіталу на умовах платності, строковості, повернення та цільового характеру його використання;

г) розгалужена система стійких економічних та організаційних відносин, функціонування яких забезпечує реалізацію валютних операцій для обслуговування міжнародних платежів, здійснення іноземних інвестицій та інших видів діяльності, які вимагають обміну та використання іноземних валют.

10. Основою валютних операцій, що здійснюються на валютному ринку, є:

- а) валютний курс; б) валютний попит;
- в) валютна пропозиція; г) конвертованість валюти.

11. Можливість для учасників ринку легально обмінювати одну іноземну валюту на іншу без обмежень – це:

- а) конвертованість валюти; б) опціон;
- в) інфляція; г) форвард.

12. Механізм, за допомогою якого встановлюються взаємозв'язки між підприємствами і громадянами, що потребують грошових коштів, та організаціями і громадянами, що можуть їх надати (позичити) на певних умовах – це:

- а) кредитний ринок;
- б) валютний ринок;
- в) ринок цінних паперів;
- г) ринок нерухомості.

13. Наявність суспільної потреби у страхових послугах та діяльність на ринку страховиків, здатних забезпечити їх надання є:

- а) об'єктивними умовами існування страхового ринку;
- б) не найважливішою умовою існування страхового ринку;
- в) головною вимогою затвердженою на законодавчому рівні багатьох країн світу;
- г) підставою для розширення фінансових послуг банківських установ.

14. В складі якого ринку функціонує ринок банківських металів?

- а) валютного ринку;
- б) Страхового ринку;
- в) ринку цінних паперів;
- г) ринку нерухомості.

15. Процес переливання фінансових ресурсів з одного виду фінансового ринку чи сегмента на інші називається:

- а) сек'юритизацією;
- б) монополізацією;
- в) градацією;
- г) кореляцією.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема 5. Інфраструктура ринку фінансових послуг (2 год.)

Мета: розглянути, які нефінансові організації функціонують на ринку фінансових послуг та які їх особливості діяльності.

Питання для опитування:

1. Сутність та види фінансового консалтингу.
2. Фінансові послуги аудиторських та консалтингових фірм.
3. Фінансові послуги рейтингових агенцій та бюро кредитних історій.
4. Діяльність фінансового менеджера як посередника на ринку фінансових послуг.

Додаткові питання:

1. Управлінська фінансова інфраструктура.
2. Інституціональна фінансова інфраструктура.
3. Обслуговуюча фінансова інфраструктура.

Ключові слова: цінні папери, фінансові інститути, процент, комерційний банк, фінансові компанії, активи, пасиви, фінансовий агент, кліринг

Keywords: securities, financial institutions, interest, commercial bank, financial companies, assets, liabilities, financial agent, clearing.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Інфраструктура ринку фінансових послуг» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела**:

- основні [1- 20];
- додаткові [1-12].

Практичні завдання:

Завдання 5.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 5

Таблиця 5

№	Назва	№	Визначення
1	реорганізація	А	скупка однією особою або групою осіб контрольного пакету акцій, перехід контролю від однієї групи акціонерів до іншої
2	реінжиніринг	Б	припинення діяльності підприємства без переходу прав і обов'язків третім особам
3	антикризове управління	В	придбання компанії, за якого всі активи і зобов'язання поглинаються покупцем
4	ліквідація	Г	“Посередники”, що пропонують свої послуги на ринку злиття і поглинань компаній
5	злиття	Д	створення нової компанії шляхом об'єднання рівних за масштабом компаній
6	“амальгамація”	Е	вид реструктуризації підприємства, що здійснюється при незадовільній структурі господарських зв'язків чи системи управління підприємством
7	поглинання або аквізиція	Є	вид реструктуризації підприємства, що передбачає залучення вузькоспеціалізованих технічних фахівців
8	рейдери	Ж	комплексна консалтингова послуга, яка надається для підприємств, що потрапили у кризову ситуацію

Тестові завдання:

1. Що являє собою інфраструктура ринку фінансових послуг?
  - а) сукупність органів виконавчої влади, що забезпечують правове регулювання діяльності ринку фінансових послуг;
  - б) сукупність підприємств, установ, організацій, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, які надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності;
  - в) сукупність установ, організацій та інших суб'єктів сфери обігу фінансових активів, що забезпечують необхідні умови функціонування ринкової економіки;
  - г) сукупність різних установ, підприємств, організацій, що обслуговують різноманітні види ринків, створюють сприятливі умови для їхнього ефективного функціонування.

2. Хто виконує роль організаторів торгівлі в інфраструктурі ринку фінансових послуг?

- а) брокери та дилери;
- б) фондові біржі та позабіржові фондові торговельні системи;
- в) продавець та позичальник;
- г) інформаційно-аналітичні інститути.

3. У чому полягає роль та значення інфраструктурних складових на ринку фінансових послуг?

- а) консолідують ризики, перебираючи на себе багато з них ;
- б) забезпечують деномінацію заощаджень;
- в) забезпечують виникнення «ефекту масштаби угоди»: на чим більшу суму укладено угоду, тим нижчими виявляються адміністративні, консультаційні, юридичні та інші подібні витрати;
- г) усі відповіді є вірними.

4. Ринок цінних паперів поділяється на:

- а) внутрішній та зовнішній;
- б) організований та неорганізований ;
- в) прямиий та непрямиий;
- г) державний та міжнародний.

5. До складу інфраструктури ринку фінансових послуг входять:

- а) професійні учасники та організатори торгівлі;
- б) посередники в торговельних угодах та посередницькі фінансові інститути;
- в) реєстратори цінних паперів, розрахунково-клірингові банки; саморегульовані організації ринку цінних паперів та інформаційно-аналітичні інститути;
- г) усі відповіді є вірними.

6. Для чого застосовуються біржові індекси?

- а) для характеристики ситуації на ринку цінних паперів;
- б) для визначення крос-курсів валюти;
- в) для характеристики ситуації на ринку грошей;
- г) усі відповіді є вірними.

7. В якому році було запропоновано промисловий індекс Доу-Джонса?

- а) 1879 р.
- б) 1875 р.
- в) 2001 р.
- г) 1897 р.

8. Які показники застосовує світова інвестиційна практика Для кількісного опису співвідношень загально ринкової динаміки та динаміки цін окремих акцій?

- а) альфа та бета;
- б) альфа, бета та гамма;
- в) альфа та дельта;
- г) бета та гамма.

9. Від чого залежить курсова ціна акції?

- а) від попиту та пропозиції на неї;
- б) від співвідношення курсів валют;
- в) від доходу, який вони приносять, і від співвідношення пропозиції та попиту на них;
- г) від стану на ринку цінних паперів.

10. Зі скількох рівнів складається Національна депозитарна система?

- а) 3;
- б) 4;
- в) 2;
- г) 1.

11. Порядок і умови здійснення депозитарної діяльності учасниками Національної депозитарної системи встановлюються:

- а) Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку;
- б) Національним Банком України;
- в) Міністерством фінансів України;
- г) Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

12. До компетенції Національного депозитарію належить:

- а) розроблення і затвердження обов'язкових до виконання нормативно-правових актів з питань, що належать до її компетенції;
- б) розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг та вирішення системних питань їх функціонування;
- в) зберігання і обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах та операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів;
- г) координація діяльності з іншими державними органами.

13. Знерухомлення цінних паперів – це:

- а) переведення цінних паперів, випущених у документарній формі, у бездокументарну форму шляхом депонування сертифікатів у сховищах зберігача цінних паперів та/або депозитарію з метою

забезпечення подальшого їх обігу у вигляді облікових записів на рахунках зберігача цінних паперів та/або депозитарію;

- б) стандартизація документообігу щодо операцій з цінними паперами і нумерація (кодифікація) цінних паперів, випущених в Україні, відповідно до міжнародних норм;
- в) надання послуг щодо виконання обов'язків номінального утримувача іменних цінних паперів, що беруться на обслуговування системою;
- г) акумулювання доходів (дивідендів, процентних виплат та виплат з погашення тощо) щодо цінних паперів, взятих на обслуговування системою, та їх розподіл за рахунками.

14. У Національній депозитарній системі можуть обслуговуватись цінні папери, що випускаються в:

- а) документарній формі;
- б) документарній та бездокументарній формах;
- в) бездокументарній формі;
- г) електронній формі.

15. Кліринг – це:

- а) сукупність економічних відносин щодо випуску та обігу цінних паперів між його суб'єктами, які стимулюють мобілізацію капіталів, забезпечують перерозподіл вільних коштів між різними сферами економіки;
- б) процедура розрахунків за біржовими угодами, що забезпечує фінансові гарантії їх здійснення через систему депозитних внесків учасників біржової торгівлі;
- в) система безготівкових розрахунків за товари, послуги, різні види цінних паперів, що базуються на заліку взаємних вимог та зобов'язань;
- г) перерозподіл інвестицій, здійснюється перелив капіталу в галузі, що забезпечують найбільшу прибутковість завдяки високій рентабельності.

16. Розрахунково-клірингова організація – це:

- а) тимчасове об'єднання на договірній основі кількох банків для спільного проведення кредитних, гарантійних або інших банківських операцій;
- б) кооперативна організація, що створюється з метою акумуляції заощаджень своїх членів та їх взаємного кредитування;
- в) кредитна установа, що здійснює видачу позик під заставу рухомого майна;
- г) спеціалізована організація банківського типу, що здійснює розрахункове обслуговування учасників біржового ринку.

17. Розрахунково-клірингова організація є спеціалізованою організацією банківського типу і здійснює такі види діяльності:

- а) підвищення фінансової активності суб'єктів господарювання та фізичних осіб;

- б) удосконалення нормативно-правової бази;
- в) організація випуску цінних паперів;
- г) контроль за переміщенням цінних паперів і результатами виконання контрактів.

18. Основні функції клірингової установи такі:

- а) збір і зберігання гарантійних внесків за строковими контрактами для відшкодування можливої різниці між початковою ціною і поточним котируванням;
- б) багатосторонній взаємозалік з розрахунком чистих позицій учасників угоди;
- в) збільшення обсягів операцій шляхом концентрації ресурсів;
- г) розподілення ризиків, що дає можливість обмежити втрати для кожного учасника в разі неплатежів учасників.

19. Залежно від сфери застосування міжбанківський кліринг може бути:

- а) локальним;
- б) загальнодержавним;
- в) локальним і загальнодержавним;
- г) національним.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 6. Фінансові послуги на ринку грошей (2 год.)

Мета: розглянути потенційний перелік послуг, який надається на ринку грошей та в чому полягає його сутність.

Питання для опитування:

1. Фінансові послуги, пов'язані з реструктуризацією підприємства.
2. Методика проведення операцій злиття і поглинання компаній (інструктивні матеріали НБУ, порівняння з закордонним досвідом).
3. Аналіз підходів до оцінки ефективності концентрації фінансового капіталу.
4. Оцінка вартості компанії.

Додаткові питання:

1. Сутність та інститути грошового ринку.
2. У чому полягає роль грошового ринку в економіці?
3. У чому особливості функціонування депозитного ринку?
4. Послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків.
5. Які загальні засади функціонування платіжних систем в Україні?
6. Здійснення операцій із застосуванням платіжних карток.
7. Операції з інструментами грошового ринку.
8. Онкольний та обліковий кредити.

9. Вексель як інструмент грошового ринку.
10. Міжбанківський ринок як частина грошового ринку.
11. Характеристика майна, що є предметом застави у ломбарді.
12. Що входить до складу майна та джерел формування доходів кредитної спілки?

Ключові слова: *платіж, готівкові розрахунки, кредитна карта, дебетна карта, грошовий обіг, грошово-кредитна політика, облікова ставка, рефінансування.*

Keywords: *payment, cash payments, credit card, debit card, money transfer, monetary policy, discount rate, refinancing.*

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Фінансові послуги на ринку грошей» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [1- 20];
- додаткові [4-11].

Практичні завдання:

Завдання 6.1. Зробіть порівняльну характеристику операцій з інструментами грошового ринку.

Завдання 6.2. Визначити рівень пропозиції грошей, якщо відомо, що грошова база суспільства (сума готівки поза банками, сума готівки в касах банків та сума грошових ресурсів комерційних банків в Центральному банку) становить 86 млрд ум. од., коефіцієнт грошово-кредитного мультиплікатора – 13,8.

Відповісти на запитання: «Які фактори впливають на рівень грошово-кредитної мультиплікації?»

Завдання 6.3. Визначити майбутню вартість грошей і величину чистого доходу підприємства в умовах нарахування простих відсотків та зробити висновки про ефективність альтернативного розміщення грошей в банківську установу чи інноваційний проект, якщо відомо, що: первісна сума грошового внеску – 10,0 млн грн, строк розміщення грошей – 1 рік, періодичність нарахування відсотків – 12 місяців, норма банківського процента – 15% річних, норма доходу (коефіцієнт прибутковості) при розміщенні в інноваційний проект – 20% річних, норма оподаткування чистого доходу (прибутку): – 15% в банківських установах; 20% – в інвестиційній сфері.

Завдання 6.4. Нові казначейські векселі, що мають номінальну вартість 10000 грн., продано за 9700 грн. Розрахуйте розмір дисконту.

Тестові завдання:

1. Чим відрізняється ринок грошей від ринку капіталу?
  - а) ринок грошей – складова частина фінансового ринку як і ринок капіталу. На ринку грошей здійснюють обіг короткострокові активи, на ринку капіталу – довгострокові;
  - б) ринок грошей і ринок капіталу – це різні назви одного поняття;
  - в) фінансовий ринок поєднує ринок цінних паперів і ринок довгострокових банківських позичок, ринок грошей включає в себе грошовий ринок короткострокових позичок і фінансових активів;
  - г) ринок грошей поєднує валютний і фінансовий ринок, одночасно він є частиною грошового ринку.

2. Функціями грошового ринку є:
  - а) забезпечення ліквідності короткострокових вкладень;
  - б) формування ринку грошей як засобу платежу;
  - в) касове виконання державного бюджету;
  - г) забезпечення міжнародного переміщення капіталу.

3. При розрахунках майбутньої вартості вкладень терміном на 1 рік:
  - а) результати розрахунків за формулами простих і складних відсотків рівні;
  - б) результат при використанні простого відсотку більший;
  - в) результат при використанні складного відсотку більший;
  - г) правильна відповідь відсутня.

4. Міжбанківський переказ грошей в межах України, ініційований за допомогою спеціального платіжного засобу, проводиться незалежно від того, в якій валюті відкрито рахунок клієнта:
  - а) лише у валюті України;
  - б) лише в тій валюті, в якій відкрито рахунок клієнта;
  - в) у валюті на вибір і на вимогу клієнта;
  - г) правильна відповідь відсутня.

5. До якого виду операцій відносяться одержання позики на міжбанківському ринку?
  - а) до пасивних;
  - б) до послуг;
  - в) до активних;
  - г) до активно-пасивних.

6. Підвищення вартості грошової одиниці – це;
  - а) ревальвація;
  - б) деномінація;
  - в) рефінансування;
  - г) реновація.

7. Операції фізичних чи юридичних осіб з отриманням коштів від юридичної фінансової установи під заставу товарів чи інших цінностей характеризуються як:

- а) ломбардна операція;
- б) фінансовий кредит;
- в) лізингова операція;
- г) фінансовий селенг.

8. Ставку облікового відсотку встановлює:

- а) Національний банк України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Які види процентних ставок пов'язані з діяльністю грошового ринку?

- а) облікова, банківська, міжбанківська;
- б) депозитна, позикова;
- в) облігаційна;
- г) всі разом.

10. Гарантійне зобов'язання боржника здійснити платіж указаної суми в зазначений строк постачальникові за поставлену у кредит продукцію, товари, виконані роботи або надані послуги, що забезпечує повноту і своєчасність погашення дебіторської та кредиторської заборгованості - це:

- а) комерційний вексель;
- б) міжбанківський вексель;
- в) простий вексель;
- г) доміцильований вексель.

11. Вексель- це:

- а) письмове зобов'язання відповідної форми, яке надає право його власнику вимагати сплати відповідної суми у відповідний термін;
- б) інструмент комерційного кредиту;
- в) форма розрахунку, за допомогою якої здійснюються платежі;
- г) доручення банку покупця, адресоване до банку постачальника здійснити оплату рахунків постачальника.

12. Доміцильований вексель - це вексель:

- а) який сплачується за рахунок третьої особи;
- б) в якому вказане конкретне місце платежу;
- в) який існує в бездокументарній формі;
- г). який сплачується негайно за рахунок коштів платника, заздалегідь депонованих у його банку

13. Ставка LIBOR – це:

- а) середня міжбанківська відсоткова ставка за кредитами на Лондонському міжбанківському ринку;
- б) середня міжбанківська відсоткова ставка за депозитами на Лондонському міжбанківському ринку;
- в) правильна відповідь а і б;
- г) правильна відповідь відсутня.

14. Ощадні сертифікати можуть емітувати:

- а) банки;
- б) інвестиційні фонди і компанії
- в) пенсійні фонди;
- г) будь-які фінансові посередники.

15. Операція, яка складається з двох частин і при якій укладається генеральна угода між учасниками ринку про продаж (купівлю) цінних паперів на певний строк із зобов'язанням зворотного продажу (купівлі) у визначений термін та заздалегідь обумовленою ціною, – це:

- а) операція РЕПО операція з дисконтом;
- б) операція з дисконтом;
- в) операція з фіксованим прибутком;
- г) операція з премією.

16. Яку кількість рівнів має банківська система України?

- а) 2; б) 3;
- в) 4; г) 5.

17. Для забезпечення організації готівкового грошового обігу Національний банк здійснює:

- а) всі відповіді вірні
- б) виготовлення та зберігання банкнот і монет;
- в) створення резервних фондів банкнот і монет;
- г) встановлення номіналів, систем захисту, платіжних ознак та дизайну грошових знаків

18. Грошово-кредитна політика – це:

а) комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу;

б) сукупність організаційно – правових та економічних заходів у сфері міжнародних валютних відносин ;

в) гарантійне зобов'язання боржника здійснити платіж указаної суми в зазначений строк постачальникові за поставлену у кредит продукцію, товари, виконані роботи або надані послуги, що забезпечує повноту і своєчасність погашення дебіторської та кредиторської заборгованості;

г) правильна відповідь відсутня.

19. Основними економічними засобами та методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси через:

- а) всі відповіді вірні;
- б) визначення й регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків та фінансово-кредитних установ;
- в) процентну політику;
- г) рефінансування комерційних банків.

20. Відкритий ринок – це:

- а) ринок, на якому здійснюються операції з купівлі-продажу цінних паперів між особами, що не є первинними кредиторами та позичальниками, і коли кошти внаслідок продажу цінних паперів на такому ринку надходять на користь держателя цінних паперів, а не їх емітента;
- б) сектор грошового ринку, на якому здійснюється купівля-продаж валютних цінностей;
- в) частина ринку капіталів, де здійснюються емісія, купівля і продаж цінних паперів;
- г) правильна відповідь відсутня.

21. Що таке рівноважна ставка процента:

- а) ставка процента, яка складається на ринку за умови, що пропозиція грошей співпадає з попитом на гроші;
- б) ставка процента, яка складається на ринку при масі грошей в обороті на рівні агрегату M_2 ;
- в) ставка процента, яка складається на ринку, коли маса грошей в обороті дорівнює сумі коштів, яку хочуть мати в своєму розпорядженні економічні суб'єкти;
- г) правильна відповідь відсутня.

22. Майбутня вартість –це:

- а) сума, до якої виросте грошовий потік чи серія грошових потоків протягом даного періоду часу при даній процентній ставці;
- б) зміна цін, рівноважної ставки відсотка, поточної каси;
- в) залишок готівкових грошей та поточних депозитів;
- г) ставка процента, яка складається на ринку, коли маса грошей в обороті дорівнює сумі коштів, яку хочуть мати в своєму розпорядженні економічні суб'єкти.

23. Компаундирування – це:

- а) процес переходу від теперішньої вартості до майбутньої вартості;
- б) ставка процента, яка складається на ринку, коли маса грошей в обороті дорівнює сумі коштів, яку хочуть мати в своєму розпорядженні економічні суб'єкти;

- в) зміна цін, рівноважної ставки відсотка, поточної каси;
- г) правильна відповідь відсутня.

24. Дисконт – це:

- а) дохід, отриманий за обліковою ставкою, тобто різниця між розміром кредиту і сумою, що видається;
- б) ставка процента, яка складається на ринку, коли маса грошей в обороті дорівнює сумі коштів, яку хочуть мати в своєму розпорядженні економічні суб'єкти;
- в) процес переходу від теперішньої вартості до майбутньої вартості;
- г) правильна відповідь відсутня.

25. Еквівалентні відсоткові ставки – це:

- а) ставки різного виду, застосування яких при різних початкових умовах дає однакові фінансові результати;
- б) ставка процента, яка складається на ринку, коли маса грошей в обороті дорівнює сумі коштів, яку хочуть мати в своєму розпорядженні економічні суб'єкти;
- в) ставка процента, яка складається на ринку при масі грошей в обороті на рівні агрегату M_2 ;
- г) ставка процента, яка складається на ринку за умови, що пропозиція грошей співпадає з попитом на гроші.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5

Тема 7. Фінансові послуги на валютному ринку (2 год.)

Мета: розглянути особливості здійснюваних операцій на валютному ринку.

Питання для опитування:

1. Вивчення нормативної бази з забезпечення прав власності при русі акціонерного капіталу.
2. Вивчення практики побудови Національної депозитарної системи.
3. Особливості обліку і збереження прав власності на фінансовому ринку України.
4. Оцінка комісійної винагороди за ведення реєстру, зберігання і обліку прав власності.

Додаткові питання:

1. Валютний ринок та його структура.
2. Який механізм здійснення валютних операцій?
3. У чому полягає сутність, умови проведення та види операцій з валютою?

4. У чому особливості здійснення операцій з обміну валюти на міжбанківському валютному ринку?
5. Що таке форвардні операції з валютою?
6. Що таке ф'ючерсні операції з валютою?
7. Що таке опціонні операції з валютою?
8. Що таке валютний арбітраж та його види?
9. Валютне регулювання та діяльність Центрального банку на валютному ринку.
10. Міжнародний валютний ринок та євrorинок.

Ключові слова: валютні операції, форвардні операції, кредит, ринок позичкового капіталу.

Keywords: foreign exchange operations, forward operations, loans, market of loan capital.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Фінансові послуги на валютному ринку» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела**:

- основні [1- 20];
- додаткові [4-11].

Практичні завдання:

Завдання 7.1. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 7.

Таблиця 7

№	Назва	№	Визначення
1	технічний аналіз	А	операція, яка передбачає, що продавець зобов'язується продати, а покупець – купити валюту у встановлений строк за зафіксованим наперед курсом
2	кредитна лінія	Б	операція з купівлі-продажу валюти з наступною оберненою угодою з метою отримання прибутку від різниці валютних курсів
3	форвардна угода	В	угода, де учасники надають певній стороні визначену суму незабезпеченого кредиту, беручи на себе ризик, що сторона не зможе поставити свою валюту
4	ф'ючерсна угода	Г	угода агентів валютного ринку щодо обміну обумовлених сум грошової одиниці однієї країни на валюту іншої країни за узгодженим курсом на певну дату
5	опціон	Д	встановлення курсів іноземних валют у відповідності з практикою, що склалась, і законодавчими нормами
6	спред	Е	різниця між ціною пропозиції та ціною продавця валюти
7	котирування	Є	графічне дослідження часової залежності курсів валют чи їх комбінацій
8	валютний арбітраж	Ж	угода що засвідчує взаємні зобов'язання покупця, продавця та організатора торгівлі щодо купівлі (продажу) валюти, які сприяють короткостроковій

			спекуляції відносно малими ринковими гравцями
9	конверсійна операція	З	угода, що дозволяє держателю обирати придбання або продаж однієї валюти в обмін на певну суму іншої валюти до визначеної дати
10	операція аутрайт	I	угода, коли розрахунковий день наступає пізніше, ніж через два робочих дні, яка дозволяє учасникам ринку захищатись від несприятливого розвитку подій на валютному ринку

Завдання 7.2. На валютному ринку наступні дані котирування валют для форвардних угод:

Термін	Долар / узбецьких сум		Долар/канадського долара	
	Спот	1860	1890	1,755
1 місяць	90	125	5	3
2 місяця	185	225	17	15
3 місяця	310	340	28	25

Визначте, як котирується долар США до узбецьких сум і німецької марки та його форвардний курс до узбецьких сум і канадського долара для 3-місячних угод

Завдання 7.3. Банк у оголосив наступне котирування валют (Bid-Offer):

- долар США/грн. 8,01-8,05
- казахстанських тенге/грн. 0,18-0,28.

Визначити крос-курс долара США до казахстанських тенге.

Завдання 7.4. Як називається частина прибутку отримана дилером у результаті наступних операцій: 10 євро – 15 дол. – 120 грн. – 45 тис. білоруських рублів – 11,2 євро.

Тестові завдання:

1. Система економічних і правових відносин між споживачами, продавцями валюти та державою з приводу купівлі-продажу іноземних валют, банківських металів, платіжних документів та цінних паперів в іноземних валютах – це:

- а) ринок капіталу;
- б) фондовий ринок;
- в) валютний ринок;
- г) ринок засобів виробництва.

2. Правові норми та інститути, що репрезентують ці норми на національному та міжнародному рівнях – це:

- а) фінансовий механізм;

- б) відкрита коротка валютна позиція;
- в) фінансові відноси;
- г) валютний механізм.

3. Коли сума активів та позабалансових вимог збігається із сумою балансових та позабалансових зобов'язань у кожній іноземній валюті; банк не підпадає під валютний ризик це є:

- а) закрита валютна позиція;
- б) відкрита коротка валютна позиція;
- в) відкрита довга валютна позиція;
- г) відкрита середня валютна позиція.

4. Виплата стипендій, заробітних плат в іноземній валюті включають в себе такі конверсійні операції:

- а) валютні операції, пов'язані з рухом капіталу;
- б) поточні неторговельні конверсійні операції;
- в) поточні торговельні конверсійні операції;
- г) валютно-обмінні операції з іноземною валютою.

5. Спот-курс –це:

- а) ціна іноземної валюти, що встановлюється на момент укладання угоди;
- б) ціна товару, що встановлюється на момент укладання угоди;
- в) ціна саме нашої валюти встановлена на момент укладання такої угоди;
- г) ціна валюти однієї країни, виражена у валюті іншої країни і встановлена на момент укладання такої угоди.

6. Угода агентів валютного ринку по купівлі-продажу обумовлених сум готівкової та безготівкової валюти однієї країни на валюту іншої країни по узгодженому курсу на визначену дату - це:

- а) конверсійна операція;
- б) валютна операція спот;
- в) форвардна операція;
- г) фьючерсна операція.

7. Під час якої операції відбувається поставка валюти на другий робочий день після дня укладання угоди (три робочих дня):

- а) угоди tomorrow;
- б) угоди today;
- в) угоди «спот»;
- г) угоди Always.

8. За якої операції відбувається поставка валюти день в день, тобто операція відбувається на протязі одного робочого дня (один робочий день):

- а) угоди tomorrow;
- б) угоди today;

- в) угоди «спот»;
- г) угоди Always.

9. Звичайний процес купівлі та продажу валюти з отриманням прибутку за рахунок різниці цін на ринках - це:

- а) комерційна угода;
- б) операції хеджування;
- в) операції створення ринку;
- г) арбітраж.

10. Компенсаційні дії, що застосовуються покупцем чи продавцем на валютному ринку для забезпечення захисту свого доходу у майбутньому від зміни валютного курсу -це:

- а) комерційна угода;
- б) операції хеджування;
- в) операції створення ринку;
- Г) арбітраж.

11. Міжнародні розрахунки класифікуються найчастіше за двома ознаками, а саме:

- а) функціональною ознакою та порядком документообороту;
- б) строками платежу та відповідністю законодавству;
- в) функціональною ознакою та відповідністю законодавству;
- г) строками платежу та порядком документообороту.

12. Грошові розрахунки між установами, підприємствами, банками та окремими особами, пов'язані з рухом товарно-матеріальних цінностей та послуг у міжнародному обороті - це:

- а) валютно клірингові розрахунки;
- б) розрахунки за допомогою блок-рахунків;
- в) міжнародні розрахунки;
- г) валютні розрахунки.

13. Тверде зобов'язання банку перед експортером, яке не може бути змінене чи анульоване достроково без згоди останнього - це:

- а) безвідзивний акредитив;
- б) відзивний акредитив;
- в) непідтверджений акредитив;
- г) підтверджений акредитив.

14. Система нормативних правил, які встановлюються в законодавчому та адміністративному порядку і спрямовані на обмеження операцій з іноземною та національною валютами, золотом та іншими валютними коштами на ринку і передбачають обов'язкову здачу їх казначейству - це:

- а) валютні обмеження;

- б) фінансові обмеження;
- в) валютні заборони;
- Г) фінансові заборони.

15. Валютна блокада - це:

- а) обов'язкове для виконання письмове рішення уповноваженої особи органу держпожнадзора про неможливість подальшої діяльності;
- б) система нормативних правил, які встановлюються в законодавчому та адміністративному порядку і спрямовані на обмеження операцій з іноземною та національною валютами;
- в) заморожування в банках валютних цінностей іноземних держав та громадян;
- г) небажання або неможливість виконати свої обов'язки.

16. Високоспекулятивна операція з купівлі-продажу банком валюти на біржі через своїх співробітників-дилерів – це :

- а) валютний дилінг;
- б) фінансовий дилінг;
- в) форвардна операція;
- г) фючерсна операція.

17. Валютний дилінг включає торгівлю валютою:

- а) на внутрішньому ринку країни;
- б) як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринку країни;
- в) на зовнішньому ринку країни;
- г) на зовнішньому, та як виняток можливе і на внутрішньому ринку.

18. Арбітраж двох фінансових активів, наприклад конверсійні операції типу долар/гривня - це:

- а) складний дилінг;
- б) комбінований дилінг;
- в) простий дилінг;
- г) складений дилінг.

19. Операції з цінними паперами, арбітраж на банківських кредитах і депозитах:

- а) складний дилінг;
- б) комбінований дилінг;
- в) простий дилінг;
- г) складений дилінг.

20. Зв'язати воедино роботу усіх відділів банку, з'ясувати, чи немає у них надлишкових або недостатніх ресурсів, і відповідно грамотно провести управління грошовими ресурсами банку – це головне завдання:

- а) дилерів;

- б) провайдера;
- в) керівників банку;
- г) бухгалтерів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6

Тема 8. Фінансові послуги на фондовому ринку (2 год).

Мета: розглянути роль і функції ринку цінних паперів на ринку фінансових послуг, хто є його учасниками.

Питання для опитування:

1. Роль і функції ринку цінних паперів на ринку фінансових послуг.
2. Вкладання капіталу в цінні папери.
3. Організація біржової інфраструктури.
4. Учасники біржових торгів і загальна характеристика суб'єктів біржового посередництва.
5. Фундаментальний і технічний аналіз в діяльності біржових посередників.

Додаткові питання:

1. Що таке фондовий ринок і яке місце він займає у фінансовому ринку?
2. Дайте визначення цінного паперу та наведіть його класифікацію.
3. Які основні види фінансових послуг надаються на фондовому ринку?
4. Чи впливають характеристики цінних паперів на особливості надання послуг професійними учасниками фондового ринку?
5. Поняття торгового майданчика – суть та функції фондової біржі.
6. Склад і повноваження підрозділів фондової біржі.
7. Загальна схема організації функціонування фондової біржі.
8. Як відбувається лістинг і де лістинг цінних паперів?
9. Які способи розміщення цінних паперів дозволені законодавством, охарактеризуйте їх.

Ключові слова: брокер, дилер, трастові компанії, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, ломбарди, позичково-ощадні асоціації.

Keywords: brokers, dealers, trust companies, insurance companies, non-state pension funds, pawnshops, credit and savings associations.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Фінансові послуги на фондовому ринку» рекомендується опрацювати наступні *літературні джерела*:

– основні [1- 20];

– додаткові [4; 8; 10; 11].

Практичні завдання:

Завдання 8.1. Курс акцій компанії складає 4000 грн. Гравець, що розраховує на пониження курсу акцій, купує опціон на їхній продаж за ціною 3700 грн., сплативши при цьому премію 500 грн. за акцію. Визначити результати угоди, якщо курс акцій після закінчення терміну опціону становитиме: 3000 грн.; 3800 грн. ; 3500 грн.

Завдання 8.2. Курс акцій компанії складає 4000 грн. Інвестор, що розраховує на підвищення курсу акцій, купує опціон на покупку акцій за фіксованою ціною 4200 грн., сплативши при цьому премію 500 грн. за акцію. Визначити результати угоди, якщо курс акцій після закінчення терміну опціону становитиме: 5000 грн.; 4100 грн.; 4400 грн.

Завдання 8.3. Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 8.

Таблиця 8

№	Назва	№	Визначення
1	тренд	А	особи (фірми), які здійснюють торговельне посередництво, у тому числі на біржах, або інші операції від свого імені, за свій рахунок і на власний ризик
2	агенти	Б	посередники, що грають на різниці в цінах на товар у часі, вивчаючи закономірності й взаємозв'язок цін на нього в різні періоди року (в окремі місяці) і прогножуючи їх на майбутній період.
3	брокери	В	посередники, які вкладають гроші в спекулятивні операції (торгують за свій рахунок) на порівняно тривалий період (декілька днів, тижнів або навіть місяців), сприяючи переходу капіталів з одного ринку на інший
4	джобери	Г	загальний напрямок зміни ринку
5	дилери	Д	професійні торговці, які торгують для себе
6	трейдери	Е	посередники, що грають на географічній різниці в цінах
7	скальпери	Є	фірми (особи), які скуповують великі партії товарів для швидкого перепродажу
8	арбітражисти	Ж	посередники, які виступають як агенти у стосунках між продавцем і покупцем
9	спредери	З	юридичні чи фізичні особи, які здійснюють певні операції за дорученням інше особи (принципала) за його рахунок і від його імені, а також забезпечують підготовку операцій, але без права підпису контракту

Тестові завдання:

1. Емісія цінних паперів – це
  - а) це сукупність певного виду цінних паперів одного емітента, що пропонується інвесторам з метою вирішення поставлених задач;
  - б) комплекс дій емітента щодо випуску та розміщення цінних паперів;
  - в) відчуження цінних паперів шляхом укладання цивільно-правових договорів з інвесторами;
  - г) операції, пов'язані з переходом права власності на цінні папери від одного суб'єкта до іншого.

2. До основних операцій з цінними паперами не належать:
  - а) випуск, емісія;
  - б) розміщення, конвертація;
  - в) нарахування і виплата доходів;
  - г) укладання, розкриття.

3. Емітентом облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) є:
  - а) Кабінет Міністрів України;
  - б) Верховна Рада України;
  - в) Міністерство фінансів України;
  - г) Державна казначейська служба України.

4. Що не входить до процесу емісії цінних паперів ?
  - а) визначення обсягів, виду та форми випуску цінних паперів;
  - б) здійснення аудиту акціонерів;
  - в) виготовлення сертифікатів цінних паперів;
  - г) розкриття інформації, що міститься в проспекті емісії цінних паперів.

5. Відкрите розміщення цінних паперів можливе у випадку:
  - а) за установчим договором;
  - б) за пільговою підпискою;
  - в) продажу на фондовому ринку (біржовому або позабіржовому);
  - г) на торгах.

6. До пайових цінних паперів належать:
  - а) акції, сертифікати фондів операцій з нерухомістю;
  - б) опціони, ф'ючерси;
  - в) векселі, чеки;
  - г) коносаменти, складські свідоцтва.

7. Боргові цінні папери – це..
  - а) цінні папери, які посвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду;

б) цінні папери, які забезпечені іпотечним покриттям (іпотечним пулом) та які посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів;

в) цінні папери, що посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента або особи, яка видала неемісійний цінний папір, сплатити у визначений строк кошти, передати товари або надати послуги відповідно до зобов'язання;

г) цінні папери, які надають їхньому держателю право розпоряджатися майном, вказаним у цих документах.

8. Право на здійснення торгівлі цінними паперами не можуть одержати:

- а) товариства з обмеженою відповідальністю;
- б) товариства з додатковою відповідальністю;
- в) неприбуткові товариства;
- г) акціонерні товариства, статутний капітал яких сформовано за рахунок виключно іменних акцій.

9. Комісійні послуги (брокерська діяльність) торговців цінними паперами — це:

а) послуга торговців цінними паперами, яка передбачає купівлю-продаж цінних паперів на фондовому ринку через систему Інтернет;

б) це діяльність з укладання договорів від свого імені і за свій рахунок через оголошення цін купівлі та продажу фінансових послуг з цінними паперами за об'явленими цінами;

в) викуп цінних паперів за нижчою ціною і подальше розміщення їх на ринку за вищою ціною;

г) посередницька діяльність торговця цінними паперами, де він виступає за дорученням клієнта та за його рахунок.

10. Ефективність надання послуги з управління цінними паперами не залежить від таких чинників:

а) диверсифікації портфелю цінних паперів, що вже наявні у клієнта;

б) кваліфікації торговця цінними паперами, розміру коштів, що передаються в управління;

в) ступеня взаємної довіри між власником цінних паперів і довірчою особою;

г) стану розвитку ринку цінних паперів в державі та економіки в цілому.

11. Депозитарна діяльність це:

а) надання послуг щодо зберігання цінних паперів незалежно від форми їх випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на цих рахунках (включаючи кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів) та обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів;

б) відкриття та ведення рахунків у цінних паперах;

- в) кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів;
- г) вірної відповіді немає.

12. Професійний учасник ринку цінних паперів, що здійснює депозитарну діяльність, іменується:

- а) актуарієм;
- б) брокером;
- в) контролером;
- г) депозитарієм.

13. Об'єктом депозитарної діяльності можуть виступати:

- а) цінні папери будь-яких форм випуску;
- б) золото;
- в) депозити;
- г) усі відповіді вірні.

14. Депозитарій надає своєму клієнтові:

- а) право володіти підприємством;
- б) послуги аудитора;
- в) ліцензії на проведення певного виду діяльності;
- г) перераховані послуги за певну винагороду.

15. Порядок, форми і умови їх виконання послуг визначаються:

- а) депозитарним договором, або договором про рахунок депо;
- б) Конституцією України;
- в) Постановою КБУ;
- г) Наказом Президента.

16. Операція РЕПО – це:

а) послуги для інститутів спільного інвестування: зберігання цінних паперів, обслуговування операцій з активами, підтвердження звітності;

б) фінансова операція, яка складається з двох частин і при якій укладається єдина генеральна угода між учасниками ринку про продаж (купівлю) цінних паперів на певний строк із зобов'язанням зворотного продажу (купівлі) у визначений термін або, на вимогу однієї зі сторін, за заздалегідь обумовленою ціною;

в) відкриття рахунків у цінних паперах: для юридичних і фізичних осіб, пайових і корпоративних інвестиційних фондів, страхових компаній, резидентів і нерезидентів безпосередньо і через керуючого рахунком;

г) сукупність окремих складових ринку фінансових послуг, фінансові операції на яких здійснюються визначеними видами фінансових установ.

17. В якому році Національний банк розпочав проводити на позабіржовому ринку операції з державними цінними паперами на умовах угоди РЕПО?

- а) з 1997 р.
- б) з 1991 р.
- в) з 1998 р.
- г) з 1995 р.

18. Операції РЕПО поділяються на:

- а) строкове РЕПО;
- б) нічне РЕПО;
- в) відкрите РЕПО;
- г) всі відповіді вірні.

19. Угоди РЕПО укладаються на:

- а) біржовому ринку;
- б) позабіржовому ринку;
- в) не біржові ринки;
- г) всі відповіді вірні.

20. Що запровадив НБУ в 2001 р.?

- а) формування фінансових фондів шляхом продажу облігацій;
- б) ринок фінансових послуг небанківських фінансових установ;
- в) новий механізм рефінансування комерційних банків під забезпечення цінними паперами;
- г) зниження офіційного курсу для стимулювання експорту та стримування імпорту.

21. Опціон емітента (варрант) - це:

- а) емісійний цінний папір;
- б) депозитарні розписки;
- в) ф'ючерси;
- г) всі відповіді вірні.

22. До похідних цінних паперів відносяться:

- а) опціон емітента (варрант);
- б) депозитарні розписки;
- в) ф'ючерси; опціони та ін.
- г) всі відповіді вірні.

23. Портфель цінних паперів –це:

- а) акції;
- б) це сукупність зібраних воедино різних фінансових інструментів для досягнення конкретної мети інвестора;
- в) облігації;
- г) кредитна історія.

24. Яка функція портфелю дає можливість швидко реалізувати фінансові активи, а й зберегти авансований капітал?

- а) ліквідність;
- б) оборотність;
- в) швидкість;
- г) оборот капіталу.

25. Ф'ючерс –це:

- а) стандартний біржовий договір купівлі-продажу;
- б) миттєва покупка;
- в) продаж;
- г) згода придбання.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Тема 9. Фінансові послуги з управління ризиком (1 год.)

Мета: розглянути перелік фінансових послуг, які дають можливість мінімізувати або обмежити ризики.

Питання для опитування:

1. Види діяльності фінансових установ з обмеження ризиків.
2. Сутність операції хеджування.
3. Сутність страхування.
4. Характеристика контрактів за допомогою яких здійснюється хеджування: ф'ючерси, форварди, опціони. Види хеджування.

Додаткові питання:

1. Які ви знаєте види діяльності фінансових установ з обмеження ризиків?
2. Розкрийте сутність операції хеджування?
3. В чому полягає сутність страхування?
4. Дайте характеристику контрактам, за допомогою яких здійснюється хеджування: ф'ючерси, форварди, опціони.
5. Які ви знаєте види хеджування?

Ключові слова: хеджування, страхування, ф'ючерси, форварди, опціони.

Keywords: hedging, insurance, futures, forwards, options.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Фінансові послуги з управління ризиком» рекомендується опрацювати наступні *літературні джерела*:

- основні [1- 20];
- додаткові [4; 8; 10; 11].

Тематика доповідей (презентацій)

1. Сучасні методи та схеми хеджування ризиків на ринку фінансових послуг.
2. Загальна характеристика та цілі основних груп учасників ринку термінових контрактів (хеджерів, спекулянтів та арбітражерів).
3. Біржові спекулянти та їх класифікація.

Практичні завдання:

Пов'язати термін із визначенням, наведені у таблиці 9.

Таблиця 9

№	Назва	№	Визначення
1	диверсифікація	А	статистичний метод, який використовується для вивчення структури залежності між двома інструментами
2	ризикова премія	Б	статистичний метод, який використовується для визначення ступеня взаємозв'язку двох величин, якими, залежно від інструментів, що розглядаються, можуть бути процентні ставки, обмінні курси тощо
3	хеджер	В	синтетичний показник оцінки процентного ризику, який відображає цінову чутливість та мінливість
4	кореляційний аналіз	Г	надбавка (до ціни, рівня відсоткової ставки, тарифу тощо), яка виступає у вигляді плати за ризик
5	лінійна регресія	Д	особа чи компанія, які усувають ризик шляхом тимчасового відкриття позиції на одному ринку та протилежної позиції на іншому, економічно не пов'язаному ринку, такому як ф'ючерсний чи ринок за балансових інструментів
6	протяжність	Е	розподіл загальної фінансової суми поміж декількома об'єктами

Тестові завдання:

1. Ризик, який виникає за умови погіршення фінансового стану банку і неспроможності останнього в повній сумі повернути вкладникам кошти, що залучені на депозитні рахунки, та сплатити дохід за ними називається:
  - а) депозитний ризик;
  - б) інфляційний ризик;
  - в) кредитний ризик;
  - г) ризик ліквідності.
2. Ризик, який призводить до втрати коштів за рахунок несприятливої зміни курсів валютних цінностей називається:
  - а) валютний ризик;

- б) кредитний ризик;
- в) інфляційний ризик;
- г) процентний ризик.

3. Який ризик характеризує невизначеність щодо зміни у майбутньому процентних ставок за кредитами, депозитами, процентного доходу за облігаційними позиками та іншими видами боргових зобов'язань?

- а) процентний ризик;
- б) інфляційний ризик;
- в) депозитний ризик.

4. Який ризик пов'язаний з погіршенням платоспроможності суб'єкта господарювання або з труднощами щодо повернення коштів, вкладених у фінансові активи?

- а) ризик ліквідності;
- б) валютний ризик;
- в) кредитний ризик.

5. Що реалізується фінансовими установами шляхом резервування, тобто створення резервів та страхових фондів, призначених для покриття збитків, що виникають в процесі надання фінансових послуг?

- а) самострахування;
- б) диверсифікація;
- в) обмеження.

6. Спосіб отримання прибутку завдяки біржовій ф'ючерсній торгівлі, що ґрунтується на відмінностях у динаміці цін реальних товарів і цін ф'ючерсних контрактів на цей же товар називається:

- а) хеджуванням;
- б) контролінгом;
- в) форфейтингом.

7. Співвідношення між сумою активів та позабалансових вимог у певній іноземній валюті та сумою балансових та позабалансових зобов'язань у цій же валюті – це:

- а) валютна позиція банку;
- б) позиція банку;
- в) валюта банку.

8. Ймовірність фінансових втрат у зв'язку з мінливістю відсоткових ставок на фінансових ринках – це:

- а) ризик відсоткових ставок;
- б) ризик процентних ставок;
- в) валютний ризик.

9. Загальний підхід, ідея, концепція управління активами і пасивами, зміст якої визначається як обмеження або мінімізація ризиків називається:

- а) стратегією хеджування;
- б) тактикою хеджування;
- в) методикою хеджування.

10. Фінансові угоди, механізм дії яких дозволяє мінімізувати ризик зміни ціни активу в майбутньому – це:

- а) інструменти хеджування;
- б) страхова премія;
- в) операції хеджування.

11. Найважливіший елемент системи суспільних, головним чином, економічних відносин, який притаманний будь-якій історично склалася формі спільної діяльності людей – це:

- а) страхування;
- б) перестраховання;
- в) страховий випадок.

12. Потенційна можливість збитку або втрати доходу при настанні визначених подій – це:

- а) страховий ризик;
- б) операційний ризик;
- в) ризик страхової компанії.

13. Юридична особа, любої, визначеної законодавством організаційно-правової форми, що має державний дозвіл (ліцензію) на проведення операцій страхування, що створює і використовує засоби страхового фонду для захисту інтересів страхувальників – це:

- а) страховик;
- б) страхувальник;
- в) застрахований.

14. Юридична або фізична особа, що володіє повною дієздатністю, яка страхує свій власний інтерес, або інтерес третьої сторони; сплачує для цього страхові платежі (премії, внеску) і має право за законом або договором

страхування одержати страхове відшкодування при настанні страхової події (випадку) – це:

- а) страхувальник;
- б) застрахований;
- в) страховик.

14. Фізична особа, життя, здоров'я і працездатність якого є об'єктом страхового захисту по особистому страхуванню – це:

- а) застрахований;
- б) страховик;
- в) страхувальник.

15. Повністю враховує витрати на зберігання, використовується тільки для отримання вигоди від очікуваного співвідношення цін на реальний товар і біржові котирування з різними термінами поставок – це:

- а) арбітражне хеджування;
- б) селективне хеджування;
- в) випереджувальне хеджування.

16. Що використовується для запобігання ціновим ризикам?

- а) звичайне (чисте) хеджування;
- б) селективне хеджування;
- в) арбітражне хеджування.

17. Що полягає в купівлі або продажі ф'ючерсного контракту ще до укладення угоди з реальним товаром?

- а) випереджувальне хеджування;
- б) селективне хеджування;
- в) звичайне (чисте) хеджування.

18. Власник опціону обмежує суму потенційних збитків розміром опціонної премії, яку він платить продавцю опціону, в той час як максимальні втрати продавця необмежені – це:

- а) хеджер;
- б) хеджмейтинг;
- в) хеджермейтинг.

19. Одноразова операція хеджування, яка направлена на обмеження максимальних втрат та отримання додаткового виграшу у випадку протилежного руху цін – це:

- а) фіксоване хеджування;
- б) відносне хеджування;
- в) детальне хеджування.

Тема 10. Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг (1 год.)

Питання для опитування:

1. Ймовірно-психологічні аспекти проблеми ризику в економіці.
2. Поняття і класифікація фінансових ризиків.
3. Методи і оцінка ризиків на ринку фінансових послуг.
4. Методи управління фінансовими ризиками.

Додаткові питання:

1. У чому сутність механізму державного регулювання ринку фінансових послуг?
2. У чому полягає мета державного регулювання ринку фінансових послуг?
3. Шляхи державного регулювання ринку фінансових послуг.
4. Які права має Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг?
5. У чому полягає завдання Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг?
6. Структура Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.
7. Які є основні функції Департамент розвитку ринків фінансових послуг та фінансового моніторингу?
8. Основні функції Департаменту страхового регулювання та нагляду.
9. Основні функції Департамент регулювання та нагляду за установами накопичувального пенсійного забезпечення.
10. Які є основні функції Департаменту регулювання та нагляду за кредитними установами?
11. Основні функції Департаменту регулювання та нагляду за фінансовими компаніями?

Ключові слова: фондовий ринок, вкладник, акціонер, правові норми, інфраструктура, інвестор.

Keywords: stock market, investor, shareholder, legal regulation, infrastructure, investor.

Для успішного виконання тестових і практичних завдань за темою «Державне регулювання та саморегулювання ринку фінансових послуг» рекомендується опрацювати наступні **літературні джерела:**

- основні [1- 20];
- додаткові [4; 8; 10; 11].

Тестові завдання:

1. Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжуються:

- а) дефіцитом інвестиційних ресурсів;
- б) зниженням загальних ризиків;
- в) забезпечення накопичення та зберігання золотовалютних резервів;
- г) підвищується динамічність системи та довіра до неї.

2. Органи державно–правового регулювання – це:

- а) органи законодавчої;
- б) судової влади;
- в) виконавчої влади;
- г) всі відповіді вірні.

3. Ефективний інструмент для залучення в процес економічного розвитку всього обсягу заощаджень населення-це:

- а) високоякісний, добре відрегульований фінансовий ринок;
- б) якісний, добре відрегульований ринок;
- в) висока якість фінансового ринку підвищує динамічність системи та довіру до неї;
- г) висока якість фінансових активів.

4. Ринок фінансових послуг — це:

- а) фінансування міжнародної торгівлі шляхом обліку перевідних векселів без права регресу, тобто покупець векселя бере на себе весь ризик неплатежу і не може пред'явити претензії попередньому власнику.
- б) ефективний інструмент для залучення в процес економічного розвитку всього обсягу заощаджень населення;
- в) та сфера економіки, що відчуває найжорстокіший політичний тиск — адже фінансове законодавство регулює гігантські потоки капіталу.
- г) зниження загальних ризиків, які міжнародні інвестори пов'язують з конкретною країною.

5. Регулювання ринку фінансових послуг повинно передбачати:

- а) необхідний якісний контроль над фінансовим ринком, який повинен розпочинатися на ранніх етапах його розвитку;
- б) встановлення правил інвестиційного процесу, обов'язкових для всіх інвесторів;
- в) досягнення позитивних результатів на фінансовому ринку;
- г) вплив на обсяг їх пасивів, а тим самим — і їх активних (кредитних) операцій.

6. Національний банк виконує такі функції:

- а) формування фінансових фондів шляхом продажу облігацій;
- б) визначення ключових напрямів фондового ринку і ролі учасників цього ринку;
- в) виступає кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;

г) всі відповіді вірні.

7. Банківське регулювання – це:

а) одна з функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства;

б) операції, які забезпечують функціонування й прибутковість банків;

в) особлива форма організації руху фінансових ресурсів в економічній системі, яка за своїм призначенням має забезпечити юридичним, фізичним особам і державі належні умови для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних грошових засобів;

г) система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами у процесі їх діяльності законодавства України і встановлених нормативів із метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників.

8. Що виступає основним органом регулювання грошового обігу?

а) банківський рахунок;

б) банківська система;

в) банківські ресурси;

г) банківська гарантія.

9. Банківський нагляд – це:

а) одна з функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства;

б) операції, які забезпечують функціонування й прибутковість банків;

в) особлива форма організації руху фінансових ресурсів в економічній системі, яка за своїм призначенням має забезпечити юридичним, фізичним особам і державі належні умови для залучення необхідних коштів і продажу тимчасово вільних грошових засобів;

г) система контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими фінансово-кредитними установами у процесі їх діяльності законодавства України і встановлених нормативів із метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників.

10. Які операції здійснює Національний банк?

а) купує та продає валютні цінності з метою монетарного регулювання;

б) приймає на зберігання та в управління державні цінні папери й інші цінності;

- в) здійснює дисконтні операції з векселями та чеками в порядку, визначеному Національним банком;
- г) всі відповіді вірні.

11. Головними методами регулювання валютного курсу є:

- а) валютна інтервенція;
- б) валютна інтервенція та дисконтна політика;
- в) дисконтна політика;
- г) девальвація.

12. Пряме втручання центрального банку або казначейства у валютний ринок –це:

- а) валютна інтервенція;
- б) дисконтна політика;
- в) девальвація;
- г) валютний демпінг.

13. Методами валютного регулювання, що використовуються традиційно є:

- а) ревальвація та дисконтна політика;
- б) девальвація та валютна інтервенція;
- в) девальвація та ревальвація;
- г) валютна інтервенція та дисконтна політика.

14. Що є метою девальвації?

- а) зниження офіційного курсу для стимулювання експорту та стримування імпорту;
- б) підвищення або зниження дисконтної ставки центрального емісійного банку з метою вплинути на рух зарубіжних короткострокових капіталів;
- в) знецінювання національної валюти з метою масового експорту товарів за цінами, нижчими за світові;
- г) всі відповіді правильні.

15. Що сприяє підвищенню дисконтної ставки у період погіршення стану платіжного балансу центрального банку ?

- а) тривале зниження ринкового курсу валюти;
- б) пряме втручання центрального банку або казначейства у валютний ринок;
- в) зниження офіційного курсу для стимулювання експорту та стримування імпорту;
- г) приток капіталів із країн, де дисконтна ставка нижча, тобто поліпшенню стану платіжного балансу.

16. Які функції повинна виконувати система регулювання?

- а) визначення ключових напрямів фондового ринку і ролі учасників цього ринку;

б) створення для учасників ринку сприятливого законодавчого та регулюючого оточення;

в) створення перепон та встановлення відповідальності за дії, які можуть призвести до дезорганізації ринку, його руйнування, недоброякісної конкуренції й обману інвесторів, маніпуляцією цінами та шахрайству з фінансовими ресурсами, в тому числі з довірчих операцій;

г) всі відповіді вірні.

17. До вичерпного списку цінних паперів в Україні входить:

а) акції, облігації внутрішньої державної та місцевої позики;

б) ломбарди, банки, кредитні спілки;

в) довірчі товариства, страхові компанії;

г) інвестиційні фонди і компанії.

18. Яку функцію виконує Державне регулювання випуску цінних паперів?

а) забезпечення цілісності ринкових взаємовідносин, підвищення довіри до РЦП зі сторони реальних та потенційних його учасників.

б) визначення ключових напрямів фондового ринку і ролі учасників цього ринку;

в) захисту інтересів інвесторів та інших учасників РЦП;

г) створення для учасників ринку сприятливого законодавчого та регулюючого оточення.

19. Які державні органами регулювалися на початковому етапі становлення ринку цінних паперів ?

а) Міністерство фінансів України;

б) Фонд державного майна України;

в) Національний банк України;

г) всі відповіді вірні.

20. Державне регулювання фондового ринку здійснюється шляхом прийняття:

а) законодавчих та інших нормативних актів;

б) законодавче регулювання РЦП;

в) Державна комісія цінних паперів та фондового ринку;

г) законодавством України.

21. Посередницька діяльність на ринку фінансових послуг здійснюється на основі:

а) ліцензій;

б) державних реєстрів;

в) державних ліцензій;

г) ліцензуванні.

22. Здійснення державного контролю за посередниками на ринку фінансових послуг є:

- а) одним з головних елементів регулювання ринкових відносин;
- б) зростанню пасивів інших банків і обсягу кредитування;
- в) захисту інтересів інвесторів та інших учасників РЦП;
- г) встановленням режиму монополії на здійснення ряду важливих посередницьких функцій.

23. Завдання органів виконавчої влади:

- а) захист інтересів інвесторів і публічних інтересів;
- б) вживання заходів для підтримки порядку на ринку фінансових послуг;
- в) забезпечення цілісності ринкових взаємовідносин;
- г) всі відповіді вірні.

24. Введення режиму ліцензування є:

- а) захист інтересів інвесторів та інших учасників РЦП;
- б) встановленням режиму монополії на здійснення ряду важливих посередницьких функцій;
- в) одним з головних елементів регулювання ринкових відносин;
- г) всі відповіді вірні.

25. Ліцензія –це:

а) засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів;

б) згода власника прав на об'єкт права інтелектуальної власності укласти ліцензійний договір з будь-якою особою на визначених правовласником умовах;

в) документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

г) надання дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності за рішенням компетентного органу держави.

Питання для підсумкового контролю (залік)

1. Сутність, функції та роль ринку фінансових послуг в економіці.
2. Визначення фінансової стратегії України в умовах глобалізації.
3. Суб'єкти ринку фінансових послуг, їх класифікація.
4. Сутність, функції та роль ринку фінансових послуг в економіці.
5. Розвиток теорії фінансового посередництва.
6. Сутність та класифікація фінансових послуг.
7. Ринок фінансових послуг та його структура.
8. Учасники ринку фінансових послуг.
9. Характеристика інституційної структури ринку фінансових послуг.
10. Діяльність банків як оферентів фінансових послуг.
11. Особливості функціонування небанківських кредитних установ.
12. Інститути інфраструктури, що функціонують на ринку фінансових послуг.
13. Елементи інфраструктури ринку фінансових послуг. Біржові індекси.
14. Структура Національної депозитарної системи України.
15. Діяльність саморегулюючих та розрахунково-клірингових організацій на ринку фінансових послуг.
16. Вкладення капіталу в фінансово-кредитних установах. Безстрокові і термінові вклади (депозити).
17. Послуги для здійснення грошових платежів та розрахунків.
18. Операції з інструментами грошового ринку. Операції з комерційними векселями.
19. Державні фінансові інститути на грошовому ринку. Діяльність емісійного банку. Діяльність державного казначейства.
20. Математичне забезпечення операцій на грошовому ринку.
21. Конверсійні операції на валютному ринку. Ринок операцій спот.
22. Стратегія валютного арбітражу.
23. Валютні форвардні та ф'ючерсні операції. Валютні опціони і свопи.
24. Міжнародні розрахунки. Валютні клірингові розрахунки. Розрахунки за допомогою блок – рахунків.
25. Операції з емісії цінних паперів на фондовому ринку. Андеррайтинг.
26. Посередницькі послуги при вкладанні капіталу в цінні папери.
27. Брокерські та дилерські послуги торговців цінними паперами.
28. Депозитарні послуги.
29. Операції репо з цінними паперами.
30. Управління портфелем цінних паперів.
31. Види діяльності фінансових установ з обмеження ризиків.
32. Сутність операції хеджування.
33. Сутність страхування.
34. Характеристика контрактів за допомогою яких здійснюється хеджування: ф'ючерси, форварди, опціони. Види хеджування.
35. Суть і важелі державного регулювання ринку фінансових послуг на етапі його становлення.

36. Система державного регулювання окремих сегментів ринку фінансових послуг.
37. Місце та роль НБУ в системі державного регулювання ринку фінансових послуг.
38. Державна політика на валютному ринку.
39. Регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів.
40. Державне регулювання посередницької діяльності.

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Ковальчук К.Ф., Архірейська Н.В., Валенюк Н.В. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2018. 135 с.
2. Конституція України : Закон від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 13.08.2022).
3. Кримінальний кодекс України: Кодекс від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 22.08.2022).
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).
5. Національний банк України: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення 22.08.2022).
6. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012р. № 5080-VI (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення 22.05.2022).
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 22.08.2022).
8. Про депозитарну систему України: Закон України від 06.07.2012р. № 5178-VI (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5178-17> (дата звернення 22.08.2022).
9. Про концепцію функціонування та розвитку фондового ринку України : Постанова Верховної Ради України від 22.09.1995р. № 342/95ВР. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 22.08.2022).
10. Про кредитні спілки: Закон від 20.12.2001 № 2908-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2908-14> (дата звернення 22.08.2022).
11. Про Національний банк України: Закон від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення 22.08.2022).
12. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001р. № 2374-III (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2374-14> (дата звернення 22.05.2022).
13. Про приватизаційні папери: Закон України 06.03.1992 р. № 2173-XII (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2173-12> (дата звернення 22.08.2022).
14. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93> (дата звернення 22.08.2022).
15. Про страхування: Закон від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 22.08.2022).

16. Про фінансовий лізинг : Закон від 16.12.1997 № 723/97-ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 22.08.2022).

17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001р. № 2664-III (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення 22.08.2022).

18. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006р. № 3480-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення 22.08.2022).

19. Фінансовий портал МІНФІН: офіційний веб-сайт. URL: <http://minfin.com.ua/> (дата звернення 22.08.2022).

20. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 22.08.2022).

Додаткова література

1. Organizational and Financial Principles for the Development of Euroregions / Iaroslav V. Petrunenko, Svitlana I. Belei, Maryna V. Petchenko, Nataliia V. Kovalenko, Olena A. Bodnar, Nataliia G. Maslak// *International Journal of Economics & Business Administration*, Volume VIII, Issue 3, 150-160, 2020. URL: <https://www.ijeba.com/journal/493>.

2. Боднар О. А., Паламарчук В. С., Гаврилов А. О. Аналіз стану ринку банківських послуг України в умовах пандемії / Електронне наукове фахове видання з економічних наук *Modern Economics*. №23. 2020. 13-19. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/23-2020/bodnar.pdf> (дата звернення: 27.11.21).

3. Боднар О. А., Хоренженко В. В., Татаренкова Ю. В. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19 / Електронний фаховий журнал «Ефективна економіка». №10. 2020. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2020/69.pdf. (дата звернення: 27.11.21).

4. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. URL: <http://rada.gov.ua/> (дата звернення 22.08.2022).

5. Всесвітній банк. URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.

6. Державна служба статистики: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).

7. Європейський Союз. URL: https://eeas.europa.eu/topics/eu-information-russian_ru (дата звернення 22.08.2022).

8. Єдине вікно доступу до освітніх ресурсів. URL: <http://window.edu.ru> (дата звернення 22.08.2022).

9. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування Миколаївського національного аграрного університету: офіційний веб-сайт. URL: finance.mnau.edu.ua (дата звернення 22.08.2022).

10. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення 22.08.2022).
11. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 22.05.2022).
12. Сіренко Н.М., Боднар О.А., Шишпанова Н.О. Інституціональна інфраструктура фінансового ринку: теоретико-практичний аспект/ Електронне наукове фахове видання з економічних наук Modern Economics. №25. 2021. С.130-135 .URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/25-2021/bodnar.pdf> (дата звернення: 22.05.22).

Навчальне видання

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Методичні рекомендації

Укладачі:

Сіренко Наталя Миколаївна

Боднар Олена Андріївна

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,2

Тираж 25 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.